

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра загальної економічної теорії та економічної політики

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
д. е. н., професор Уперенко М.О.

(підпис)

“ ____ ” _____ 2017 р.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 051 «Економіка»
за магістерською програмою професійного спрямування
Теорії та моделі управління економікою**

на тему: **«ВПЛИВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ
НА ТРАНСАКЦІЙНІ ВИТРАТИ»**

Виконавець:

студент 63 групи ФЕУП

Тишинський Владислав Володимирович

(підпис)

Науковий керівник:

к. е. н., доцент кафедри ЗЕТ та ЕП

Чередниченко Галина Анатоліївна

(підпис)

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТОК ТЕОРІЇ ТРАНСАКЦІЙНИХ ВИТРАТ	9
1.1. Розробка теорії трансакційних витрат Р. Коузом	9
1.2. Розвиток теорії трансакційних витрат: розширення сфери застосування та історичний ракурс	19
РОЗДІЛ 2. СВІТОВИЙ ДОСВІД ВИМІРЮВАННЯ ТРАНСАКЦІЙНИХ ВИТРАТ ТА ЇХ ЗМЕНШЕННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ЗАХОДІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ	41
2.1. Світовий досвід вимірювання трансакційних витрат.....	41
2.2. Досвід розвинутих країн зі зменшення трансакційних витрат на основі державного регулювання економіки	58
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ З МЕТОЮ ЗМЕНШЕННЯ ТРАНСАКЦІЙНИХ ВИТРАТ	70
ВИСНОВКИ.....	93
Список використаних джерел	99

ВСТУП

Актуальність теми. Однією з найскладніших категорій інституціональної теорії, найбільше прихованою на практиці, є трансакційні витрати, пов'язані з різного роду трансакціями. Трансакції (угоди) – це основні складові економічних відносин, що утворюються між суб'єктами на різних рівнях господарювання. З інституційних позицій будь-який економічний процес складається з безлічі трансакцій, що розрізняються за змістом, видами і складністю. Чим складніший процес і умови його протікання, тим більшу кількість трансакцій він об'єднує. Здійснення ринкових трансакцій, а отже, функціонування цінового механізму та інших атрибутів ринкової економіки, пов'язано з витратами, які в неоінституціональній теорії називаються трансакційними.

Трансакції виконуються суб'єктами, які діють на підставі формальних (договорів, нормативних документів) і неформальних (загальновизнаних норм поведінки, довіри) інститутів. Суб'єкти відносин неминуче оплачують кожну трансакцію або їх сукупності, маючи при цьому певні трансакційні витрати. У міру розвитку суспільства сукупні трансакційні витрати займають все більшу частку в загальних витратах, які несе економічна система і витісняють звичайні трансформаційні витрати («виробничі витрати»). Але на одиницю товару, послуги або угоди обсяг трансакційних витрат має тенденцію до скорочення. На величину трансакційних витрат впливає безліч чинників локального і глобального порядку. З розвитком економіки більш різноманітним стає державне регулювання, ускладнюються умови ведення підприємницької діяльності та методи конкуренції. Все це зумовлює зростання трансакційних витрат суб'єктів відносин. Відповідно, збільшується і ціна питання про зниження трансакційних витрат. Дана проблема в сучасних умовах набуває ключового значення, так як зниження трансакційних витрат за рахунок специфіки самих трансакцій підвищує економічну ефективність діяльності суб'єктів, збільшує їхні конкурентні переваги.

Дана проблема набуває особливої гостроти в Україні. Рівень цих витрат досить високий і це підтверджується масштабами тіньового сектора в економіці, співвідношенням максимальних і мінімальних цін в різних областях країни, обсягами неплатежів, негрошових взаємозаліків. Трансакційні витрати за своєю природою є соціальними втратами, як їх трактує теорія загальної рівноваги, вони перешкоджають позитивним процесам і прискорюють негативні процеси в економіці. В українській економіці вони є системоутворюючим інфляційним фактором.

У процесі глобалізації економіки конкурентна боротьба змушує українські підприємства шукати додаткові джерела підвищення своєї конкурентоспроможності і питання про зменшення трансакційних витрат засобами державного регулювання економіки стає дуже актуальним.

Рішення даної проблеми ускладнюється тим, що в науковому середовищі недостатньо розроблені операційні рамки використання трансакційних витрат, а в середовищі практиків ще не склалося чіткого розуміння природи трансакційних витрат і методів їх економічного аналізу, а також напрямків та механізмів впливу на них державного регулювання економіки.

Теорія трансакцій і трансакційних витрат розроблена в працях Р. Г. Коуза, Дж. Коммонса, К. Менара, К. Далмана, Х. Демсеца, Н. Д. Фосса, О. Вільямсона, Х. Ландо, Д. Алена, А. Е. Шаститко, В. С. Автономова, Р. І. Капелюшнікова, Р. М. Нурєєва, А. Олійника та ін. Методи вимірювання трансакційних витрат містяться в роботах Д. Норта і Д. Уолліса, К. Дугласа, Н. Вонга, Р. Валею і Х. Столу, Л. Брукса, Б. Дуллери, В. Х. Леонга, А. Бенхама, Л. Бенхама, Я. В. Пшеніцина, В. Л. Тамбовцева.

У зарубіжній і вітчизняній економічній науці проблеми економічної діяльності держави досліджуються з різних позицій в рамках неокласичної, неокейнсіанської та еволюційно-інституціональної теорій. Загальновизнаний внесок у цю справу внесли Дж. М. Б'юкенен, Т. Еггертссон, Дж. М. Кейнс, Р. Лукас, Д. Норт, М. Олсон, А. С. Пігу, Дж. Робінсон, Г. Саймон, П. Самуельсон, Дж. Стіглер, Дж. Стігліц, Г. Таллок, Дж. Тобін, М. Фрідман,

Й. А. Шумпетер та ін. У вітчизняній науці значний внесок у дослідження позитивного і негативного впливів державного регулювання економіки на процес трансформації та розвитку національної економіки України здійснили А. Гальчинський, В. Геєць, А. Гриценко, Я. Жаліло, І. Малий, А. Чухно та ін.

Різні аспекти проблем функціонування інституцій та зменшення трансакційних витрат у перехідній економіці, становлення й розвитку інтелектуальної власності, українських ринків капіталу, праці, товарів і послуг та їх інтеграції у світову інституційну систему досліджено у працях вітчизняних аналітиків: С. Архієреєва, Я. Базилюка, Я. Белінського, В. Будкіна, І. Бураковського, В. Гейця, В. Дементьєва, А. Дугінця, Л. Кістерського, Г. Климка, З. Луцишина, Ю. Макогона, О. Нестеренка, В. Новицького, О. Носова, Ю. Пахомова, А. Поручника, О. Рогача та ін.

Питання використання інтерактивних інститутів на базі інформаційних технологій знайшли своє відображення в роботах зарубіжних і вітчизняних авторів – Б. Гейтса, Н. Карра, С. В. Пітеркіна, Н. А. Аладовга, Д. В. Ісаєва, Д. У. Лірі, Д. Стоунхауса, Е. Акінфієва, Б. Ерзнкяна.

Незважаючи на чималу кількість робіт з проблематики близької до аналізу трансакційних витрат в українській економіці і напрямків їх регулювання державою, в повному обсязі вона не знайшла свого відображення в сучасній вітчизняній економічній науці. Фактично категоріальний апарат теорії трансакційних витрат, їх класифікації та пошук способів їх регулювання сконцентровані переважно на рівні фірми та її відносин з іншими суб'єктами ринкової системи. Тому актуальність наукової проблеми, її теоретична і практична вагомість, з одного боку, та її недостатня розробленість, з іншого боку, зумовили вибір теми дипломного дослідження, його мету, завдання та межі, логічну послідовність викладу матеріалу.

Мета і завдання дослідження. Мета дипломного дослідження полягає в тому, щоб на основі теорії трансакційних витрат дослідити вплив державного регулювання економіки на трансакційні витрати, включаючи його позитивні і негативні аспекти.

Мета дослідження зумовила низку *завдань*, які слід було вирішити в процесі аналітичної роботи над теоретичним та емпіричним матеріалом:

- уточнити зазначене поняття «транзакційні витрати» та склад транзакційних витрат;
- дослідити розвиток теорії транзакційних витрат у процесі розширення сфери її застосування та розгляду проблеми складу та розмірів транзакційних витрат у контексті історичного розвитку суспільства;
- з'ясувати роль транзакційних витрат у формуванні соціально-економічних інститутів;
- розкрити різні варіанти виміру транзакційних витрат;
- визначити роль транзакційних витрат у державному регулюванні економіки;
- дослідити досвід розвинутих країн зі зменшення транзакційних витрат завдяки методам державного регулювання економіки;
- дослідити особливості транзакційних витрат в економіці України та можливі напрями розвитку державного регулювання вітчизняної економіки з метою зменшення транзакційних витрат.

Об'єктом дослідження є транзакційні витрати та чинники, що впливають на їх склад, розмір та динаміку.

Предметом дослідження є характер впливу державного регулювання економіки на транзакційні витрати.

Мета та завдання дипломної роботи обумовили її структуру – робота складається з трьох розділів і чотирьох підрозділів, у яких послідовно, у відповідності з завданнями дипломної роботи, досліджується окреслене коло теоретичних і практичних проблем.

Методи дослідження. Основу методології дослідження становлять фундаментальні праці вітчизняних і зарубіжних учених, які займаються проблемами транзакційних витрат та чинниками, що сприяють їх зниженню, у тому числі на основі заходів державного регулювання економіки. Теоретичною та методологічною основою дослідження є загальнонаукові

і спеціальні методи пізнання та прийоми наукового дослідження, зокрема, рух від абстрактного до конкретного (від загального визначення сутності трансакційних витрат та їхнього місця у системі витрат в умовах сучасної ринкової економіки з активним державним регулюванням до конкретних форм прояву цих витрат, що відображають специфіку умов розвитку певних національних економік та їх регулювання державою); єдність історичного та логічного (у виявленні закономірностей, особливостей і тенденцій у розвитку економіки та їх відображенні в еволюції теорії трансакційних витрат і теоретичному обґрунтуванні державного сприяння зниженню цих витрат); метод порівняльного аналізу (порівняння особливостей трансакційних витрат та характеру впливу на них державного регулювання економіки в умовах певних країн); загальнонаукові методи пізнання: формальної логіки (аналіз і синтез, індукція і дедукція), системний аналіз, в тому числі статистичного матеріалу.

У якості *інформаційної бази дослідження* використано монографії і статті зарубіжних і вітчизняних учених, матеріали наукових конференцій, законодавчі і нормативні акти України, офіційні статистичні дані, інші фактологічні матеріали.

Елементи наукової новизни полягають у наступному:

- на основі методу руху від абстрактного до конкретного досліджено загальне визначення сутності трансакційних витрат та їхнє місце у системі витрат в умовах сучасної ринкової економіки з активним державним регулюванням та конкретні форми прояву цих витрат, що відображають специфіку умов розвитку певних національних економік та їх регулювання державою;
- на основі методу єдності історичного та логічного досліджено зв'язок між закономірностями, особливостями і тенденціями у розвитку економіки та їхнім відображенням в еволюції теорії трансакційних витрат та теоретичному обґрунтуванні державного сприяння зниженню цих витрат;

- на основі методу порівняльного аналізу здійснено порівняння особливостей трансакційних витрат та характеру впливу на них державного регулювання економіки в умовах певних країн;
- досліджено особливості трансакційних витрат в економіці України (пов'язані з ринковою трансформацією пострадянської економіки, великими масштабами тінізації та корумпованості економіки, низькою ефективністю державного регулювання економіки) та можливі напрями розвитку державного регулювання вітчизняної економіки з метою зменшення трансакційних витрат.

ВИСНОВКИ

За результатами дослідження впливу державного регулювання економіки на трансакційні витрати, в магістерській роботі отримані наступні висновки:

1. Теорія трансакційних витрат є складовою частиною вчення неінституціоналізму. Вперше проблемою трансакційних витрат займався Р. Коуз. У подальшому розробкою питань, пов'язаних з проблемою трансакційних витрат займалися К. Ерроу, Д. Норт, Д. Уолліс, Г. Саймон, О. Вільямсон, М. Чампі, К. Менар та ін. Введення в економічну науку поняття «трансакційні витрати» є значним теоретичним досягненням, адже завдяки йому визнано затратність взаємодії суб'єктів господарювання на ринку.

2. Трансакційні витрати – це, перш за все, міждисциплінарна категорія, тому що є одною з базових категорій міждисциплінарної за своєю суттю інституціональної теорії, а тому її дослідження має відбуватись на основі міждисциплінарної методології. Трансакційні витрати – це витрати й втрати, що мають суб'єкти економічної взаємодії, угоди (трансакції).

3. Існує безліч класифікацій трансакційних витрат. Серед них можна виділити класифікацію стосовно контрактного процесу, що була розроблена Дж. Уоллісом, Д. Нортом та О. Вільямсоном. Також гідна уваги й класифікація трансакційних витрат К. Менара. Узагальнення різних підходів до класифікації трансакційних витрат дає підстави для наступних висновків:

У складі трансакційних витрат важливо виділити п'ять їх типів:

– витрати на дослідження та пошук інформації (витрати часу та ресурсів на одержання й опрацювання інформації про ціни, наявні товари, постачальників і споживачів);

– витрати на проведення переговорів, розробку і підписання контрактів, на контроль за їх виконанням;

– витрати на вимірювання кількості та якості товарів, що вступають в обмін, і послуг;

– витрати на специфікацію і захист прав власності (витрати на утримання органів державного управління, судів, арбітражу, а також витрати часу та

ресурсів, необхідних для відновлення порушених прав і усунення негативних наслідків);

– витрати опортуністичної поведінки, під якою розуміється несумлінна поведінка, що порушує умови угоди або спрямована на одержання односторонніх вигод.

Також можна згрупувати трансакційні витрати за певними ознаками. За сутністю: витрати з набуття прав власності; витрати при обміні прав власності; витрати на захист прав власності. За етапами виконання договору: витрати, які виникають перед укладанням договору; витрати, які виникають в процесі укладання договору; витрати, які мають місце після укладання контракту. За економічним змістом: витрати дослідження і пошуку інформації; витрати ведення переговорів; витрати укладання контракту; витрати моніторингу; витрати специфікації та захисту прав; витрати опортуністичної поведінки; витрати захисту від третіх осіб.

4. Теорія трансакційних витрат розвивається: її розвиток відбувався у процесі більш широкого трактування цих витрат, ніж у Р. Коуза; залучення до дослідження політичного та інституціонального ринків і відповідних угод та витрат; дослідження трансакційних витрат у сфері інновацій, найманої праці, у внутрішньофірмовому аспекті; врахування історичного ракурсу проблеми, що стосується інституціональних змін і пов'язаних з ними витрат тощо. По мірі розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, підвищення значення фінансового сектора економіки, розгортання процесу глобалізації економіки все більшу увагу дослідників почали привертати особливості трансакцій та трансакційних витрат саме за цих умов.

5. Проблема кількісної оцінки трансакційних витрат зводиться до визначення їх відносного значення в масштабах економіки країни, а також їхньої динаміки. Існують різні точки зору щодо визначення оптимальної величини трансакційних витрат. На думку окремих фахівців, до трансакційних витрат непридатний критерій мінімізації, і позитивно вважається тенденція до їх збільшення. Інші фахівці вважають, що величина трансакційних витрат

повинна бути мінімальна. Незважаючи на кількість теорій та пропозицій, щодо класифікації та вимірювання трансакційних витрат, сьогодні не існує загальноприйнятої моделі вимірювання та обліку трансакційних витрат. Ця ситуація унеможливорює подальший аналіз, щодо кількісного критерію трансакційних витрат. Окремі науковці намагаються порівнювати індикатори витрат різних галузей економіки, розміри тіньових секторів різних країн. Але такий аналіз є дуже приблизним.

6. Головне завдання – не зменшення, мінімізація трансакційних витрат за будь-яку ціну, а оптимізація їх обсягу та структури, оскільки необґрунтоване та надмірне зменшення даних витрат може призвести до послаблення взаємозв'язків із суб'єктами інституціонального середовища, втрати ринкових позицій фірм, зниження рівня довіри споживачів та партнерів, зменшення лояльності персоналу та, як наслідок, втрати прибутків підприємців та зниження добробуту громадян; використання інформаційних технологій та інформаційно-комерційних систем здатне наблизити трансакційні витрати до оптимальних обсягів.

7. Стрімкий розвиток технологій (ІКТ), нових організаційних утворень та форм співпраці (різних форм державно-приватного партнерства, міжгалузевих об'єднань, альянсів, кластерів, аутсорсинга і аутстафінга) створюють нові можливості для здійснення трансакцій та зменшення витрат на них; важливо засобами державного регулювання економіки забезпечити підтримку та заохочення підприємців до розвитку перспективних організаційних форм та технологій, що сприяють зменшенню трансакційних витрат та підвищенню конкурентоспроможності вітчизняних виробників і країни у цілому.

8. Світовий досвід свідчить, що перспективним напрямом регулювання трансакційних витрат на макrorівні є впровадження механізму розумного регулювання («електронної держави» – e-government), який включає в себе взаємодію із зацікавленими сторонами; розширення форм підзвітності, розподіл ризиків і відповідальності, прозорість мереж за рахунок примусу організацій прийняти та використовувати нові системи управління з ІКТ, що є актуальними

і для України.

9. Серед методів зменшення трансакційних витрат можна виділити наступні: державна політика, вертикальна інтеграція, розвиток інформаційних технологій, розподіл контролю всередині організації, трансакційний аналіз та інші.

10. Найвпливовішим фактором, який стримує розвиток ринкових відносин у пострадянських країнах, є недосконала економічна модель розвитку країни, а також відсутність дієвих економічних реформ, що, в першу чергу, позначається на підприємницькому кліматі. Державне регулювання трансакційних витрат підприємництва має здійснюватися на всіх рівнях: мікро-, мезо- і макрорівні. Можливо це за умов реалізації раціональної державної політики в цій сфері за допомогою вагомих та різнопланових заходів. Механізм регулювання трансакційних витрат повинен містити такі етапи: виявлення, аналіз, планування і вплив на величину витрат по трансакціях.

11. Напрями державного регулювання трансакційних витрат підприємництва реалізуються в таких програмних заходах: розвиток інформаційної інфраструктури, електронної комерції, розвиток та забезпечення доступу до Інтернет-ресурсів, реалізація кластерної політики, розвиток системи електронних торгів, якісний юридичний та економічний супровід, підготовка кваліфікованих кадрів, розвиток електронної держави.

12. Стосовно особливостей трансакційних витрат у підприємницькому секторі України слід відзначити наступне. По-перше, важливо враховувати позитивні і негативні аспекти проблеми зростання трансакційних витрат та вирішувати завдання з їхньої оптимізації. Позитивні аспекти проблеми пов'язані з розвитком ринкових відносин в країні, зростанням кількості трансакцій на рівні національної економіки і на рівні міжнародних контактів. Негативні аспекти проблеми пов'язані з високим ступенем економічної невизначеності та ризиків в Україні, з тінізацією та корумпованістю вітчизняної економіки.

По-друге, у наш час не існує єдиного методологічного підходу до аналізу структури, динаміки й оцінки рівня трансакційних витрат. Оскільки проблема

вимірювання цих витрат залишається методологічно невирішеною, а отже і відсутні відповідні показники, що характеризують фактори впливу на трансакційні витрати макроекономічного рівня, остільки пропонуємо досліджувати непрямі (опосередковані) індикатори, які певним чином пов'язані з трансакційними витратами країни і відображаються в міжнародних рейтингах (рейтинг за індексом економічної свободи, рейтинг ведення бізнесу). Дослідження трансакційного сектора показують, що в Україні надзвичайно високий рівень невиробничих витрат, а також витрат, пов'язаних з опортуністичною поведінкою ділових партнерів, з високим рівнем тінізації і корумпованості економіки.

За результатами дослідження магістерській роботі висунуті наступні пропозиції щодо подальшого розвитку теорії трансакційних витрат:

1. У подальших розробках цієї проблематики важливо спільними зусиллями науковців надати чітке та загальноприйняте визначення інститутів і трансакційних витрат.

2. В теорії необхідна розробка матриці зв'язків між інститутами, організаціями та трансакційними витратами.

3. Необхідні міждисциплінарні дослідження, які б деталізували механізм впливу інститутів, у тому числі й інститутів державного регулювання, на економіку у цілому, і на трансакційні витрати зокрема.

4. Рівень трансакційних витрат є важливим індикатором ефективності діяльності інститутів, як вважає багато науковців та практиків, тому в сучасній теорії повинна бути розроблена чітка методика вимірювання трансакційних витрат.

5. Подальший розвиток теорії трансакційних має спиратись на емпіричні дослідження фактичної динаміки та взаємодії трансакційних витрат.

До пропозицій стосовно вдосконалення державного регулювання трансакційних витрат в Україні можна віднести наступні:

– Українська держава має використовувати всі свої можливості для зниження рівня економічної невизначеності та ризиків, і як наслідок, – зменшення рівня трансакційних витрат (державні програми і контракти, державно-приватне партнерство, державне страхування, державна підтримка соціально значущої та інноваційної діяльності, маркетингова підтримка конкурентоспроможних на світовому ринку національних виробників, забезпечення підприємців інформацією тощо).

– Продовження етапу дерегуляції в регуляторній політиці держави, що супроводжувався відміною багатьох сотень регуляторних актів у вітчизняній економіці та зниженням трансакційних витрат підприємців, має сполучатись з глибоким аналізом на основі передових світових методик соціально-економічних наслідків відміни певних регуляцій, це не повинно приводити до зниження суспільного добробуту внаслідок нерозвиненості ринкових інститутів та інститутів громадянського суспільства в Україні.

– У регуляторній політиці держави в Україні важливо здійснити перехід до сучасного етапу цієї політики відповідно досвіду розвинених країн – до розумного регулювання (smart regulation), – що передбачає вибір серед альтернативних варіантів проектів регуляторних актів; оцінку наслідків регулюючого впливу за певними індикаторами; активну участь зацікавлених сторін у розробці, впровадженні та оцінці наслідків регуляторної політики; прозорість відносин між державою і громадянами, формування «електронної держави» – e-government. Особливий акцент при виборі серед альтернативних варіантів проектів регуляторних актів важливо зробити на проблемі зниження трансакційних витрат.

– Необхідно приділити особливу увагу співвідношенню закону та підзаконного акту. Підзаконні акти можуть бути нечітко сформульованими, неоднозначними, створювати можливості для корупційних дій та опортуністичної поведінки суб'єктів відносин, що негативно позначається на трансакційних витратах підприємців.

– Доцільно використовувати досвід боротьби з корупцією таких країн як

Грузія та США.

– У навчальному процесі підготовки майбутніх економістів приділити значну увагу теорії трансакційних витрат та світовому досвіду їх зменшення, у тому числі з використанням заходів державного регулювання економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Архиреев С.И. Издержки эксплуатации экономической системы и институциональный транзакционный сектор экономики/ С.И. Архиреев // Постсоветский институционализм / Под ред. Р. М. Нуреева и В. В. Дементьева. – Донецк: «Каштан», 2005. – С. 288.
2. Базалієва Л.В. Науково-теоретичні та методичні основи управління транзакційними витратами підприємства. Монографія . – Харків: Вид. ХНЕУ, – 2009. – 164 с.
3. Барсукова С.Ю. Транзакционные издержки вхождения на рынок предприятий малого бизнеса / С.Ю. Барсукова // Проблемы прогнозирования. – 2000. – № 1. – С. 31-36.
4. Булеев И.П. Управление транзакционными издержками в переходной экономике / И. П. Булеев// НАН України. Ин-т экономики промышленности. – Донецк, 2002. – 154 с.
5. Вергуненко М. В. Транзакційні витрати: проблеми та методологічні підходи до їх оцінки на мікроекономічному рівні // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Кластери та конкурентоспроможність прикордонних регіонів : зб. наук. пр. НАН України; Ін-т регіональних досліджень ; [редкол.: відп. ред. Є. І. Бойко]. – Львів, 2008. – Вип. 3 (71). – С. 362-372.
6. Власенко О. П. Концептуальні засади управління транзакційними витратами в агробізнесі / О. П. Власенко // Економіка: проблеми теорії та практики. – 2009. – № 247. –Т. 5. – С. 130-131.
7. Геєць В.М. Інституційні перетворення і суспільний розвиток / В.М Геєць // Економіка і прогнозування. – 2005. – № 6. – С. 32.
8. Грінченко А.В. Розмежування понять витрати, затрати, видатки та втрати / А.В. Грінченко // Економічний форум. – 2012. – № 3. – С. 5 - 9.
9. Гурова И.М. Современные методы управления транзакционными издержками предпринимательской фирмы // Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук. – 2014. – № 4-1. – С. 197-204.

10. Данько М.С. Теоретико-методологічний аспект визначення трансакційних витрат / М.С. Данько // Економічна теорія. – 2007. – № 1. С. 36 - 46.
11. Дугінець Г. В. Державне регулювання трансакційних витрат економічної інтеграції в Україні / Г. В. Дугінець // Научные труды Донецкого техн. ун-та. Сер.: экономическая. – 2006. – Вып. 103-3. – С. 83-86.
12. Заблоцька Р. О. Регулювання в інституційній структурі міжнародної торгівлі / Р. О. Заблоцька // Вісник Донецького університету. – 2008. – № 1. – С. 127 - 132.
13. Заблоцька Р. О. Транзакційні витрати у розвитку міжнародної торгівлі / Р. О. Заблоцька // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2008. Вип. 72, ч. I. – С. 142 - 146.
14. Заблоцька Р. О. Динаміка і структура транснаціональних процесів на світовому ринку послуг / Р. О. Заблоцька // Вісник Донецького університету – 2007. – № 2. – С. 281 - 285.
15. Замазій О.В. Проблеми обліку трансакційних витрат у діяльності суб'єктів господарювання / О.В. Замазій // Научные труды ДонЕТУ. Серия экономическая. – 2004. – Выпуск 70. – С. 95 - 100.
16. Коммонс Дж.Р. Правовые основания капитализма. — М.:ГУ ВШЭ, 2011, 416с (англ. Legal Foundations of capitalism, 1924).
17. Капелюшников Р.И. Экономическая теория прав собственности. – М.: ИМЭМО, 1990. – 189 с.
18. Капелюшников Р.И. Теория трансакционных издержек // Московский Либертариум. 2000. – С.154-175.
19. Коропецький І.С. Сектор трансакцій у сучасній Україні / І.С. Коропецький // Економіка України. – 1997. – № 7. – С. 43 - 51.
20. Коуз Р. Нобелівська лекція (1991): інституціональна структура виробництва [Текст] / Р. Г. Коуз // Економічна теорія. – 2005. – № 4. – С. 55 - 64.
21. Коуз Р. Фирма, рынок и право. – М.: Дело, 1993. – 389 с.

22. Коуз Р. Природа фирмы: истоки / Под ред. О.Уильямсона, С.Уинтера. – М.: Дело, 2001. – 211 с.
23. Кредисов В. Держава і ринок: необхідність взаємодії у перехідній економіці / В.Кредисов // Економіка України. – 2002. – №2. – С.50 - 58.
24. Круш П. В. Формування механізму управління транзакційними витратами підприємства [Електронний ресурс] / П. В. Круш, І. В. Макалюк // Економічний вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут". – 2013. № 10. – С. 212-218. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/evntukpi_2013_10_36.
25. Надель С. Социальные факторы экономического роста/ С. Надель //Мировая экономика и мждународные отношения. – 2005. – №5. – С.26-33.
26. Норт Д.С. Институты и экономический рост: историческое введение // THEISIS. 1993. – Весна. Т. 1. – Вып. 2. С. 69—91.
27. Норт Д. Институты, институциональные изменения и функционирование экономики. М.: Фонд экономической книги «Начала», 1997. – 235 с.
28. Норт Д. Институциональные изменения: рамки анализа // Вопросы экономики. – 1997. – № 3. – С. 6—17.
29. Менар К. Экономика организаций. – М.: Инфра - М, 1996. – 160с.
30. Мочерний С. В. Метологія економічного дослідження. Монографія. – Львів, 2001. – 302 с.
31. Лесных В., Попов Е. Минимизация транзакционных издержек / Е.Попов, В.Лесных // Общество и экономика. – 2005. – № 5. – С. 36 - 53.
32. Олейник А.П. Институциональная экономика: Учеб.-метод, пос. // Вопросы экономики. 1999. – № 1—9.
33. Панженская И.Г. Методика учета транзакционных издержек / И.Г. Панженская // Бухгалтерский учет. – 2006. – № 19. – С. 62-64.
34. Поплавська Ж.В. Сектор транзакцій в Україні: проблеми оцінки і розвитку / Ж.В.Поплавська // Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: економічна. – 662 с.

35. Про державно-приватне партнерство : Закон України від 01.07.2010 № 40 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>

36. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності : Закон України від 11.09.2003 № 9 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1160-15>

37. Рихтер Р., Э. Фуруботн Институты и экономическая теория: Достижения новой институциональной теории экономической теории / Р. Рихтер. – СПб.: Издательский дом Санкт - Петербургского государственного университета, 2000. – 702 с.

38. Сараева И.Н. Проблема анализа и оценки уровня транзакционных издержек в предпринимательском секторе Украины / И.Н.Сараева // Экономические инновации: сборник научных работ, 2004. Выпуск 19. – С.155-171.

39. Сото Э. де – Иной путь. – М.: «Galaxy», 1995. – 327с.

40. Сото Э. де - Загадка капитала. Почему капитализм торжествует на Западе и терпит поражение во всем остальном мире / Пер. с англ. Б. Пинскер, науч. ред. Р. Левита – М. : ЗАО «Олимп-Бизнес», 2004. – 272 с.

41. Сухарев О.С. Институциональная теория и экономическая политика: К новой теории передаточного механизма в макроэкономике: в 2 кн. / О. С. Сухарев. – М.: Экономика, 2007. – Кн. I: Институциональная теория. Методологический эскиз. – 516 с.

42. Стиглиц Дж.Ю. Экономика государственного сектора. – М.: ИНФРА. – 1997. – 720 с.

43. Степченко В. Теоретичні аспекти моделі постіндустріального суспільства / В.Степченко // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – №4. – С. 13 - 22.

44. Уильямсон О.И. Экономические институты капитализма: Фирмы, рынки, "отношенческая" контракция: Пер. с англ. / О.И. Уильямсон; Науч. ред. и вступ. ст. В.С. Катькало. СПб. : Лениздат, 1996. – 702 с.

45. Чередниченко Г.А. Развитие державно-приватного партнерства як фактор формування соціального капіталу в Україні / Г.А. Чередниченко // Проблеми конструкції і розвитку форм самоорганізації людських спільнот, Збірник матеріалів IV-ої Міжнародної науково-практичної конференції, 21 - 28 квітня 2011 р., м. Лондон і м. Київ. – Одеса: InPress, 2011. – С. 116-119. – Режим доступу: <http://gisap.eu/ru/node/486>

46. Чередниченко Г.А. Регуляторная политика государства как фактор развития предпринимательства в Украине / Г.А. Чередниченко // Проблемы современной экономики, Сборник материалов XII Международной научно-практической конференции, 26 апреля 2013 г., г. Новосибирск. – Новосибирск: ООО агентство "Сибпринт", 2013. – С. 107-114.

47. Шаститко А.Е. Трансакционные издержки (содержание, оценка и взаимосвязь с проблемами трансформации) / А.Е. Шаститко // Вопросы экономики. – 1997. – № 7. – С. 65 - 76.

48. Шастико А.Е. Новая институциональная экономическая теория. – М.: ТЭИС, 2002. – 276 с.

49. Шепеленко О.В. Трансакционные издержки в переходной экономике: проблемы теории и практики: Моногр. / О.В. Шепеленко; МОН України. Донецкий нац. ун-т экономики и торговли имени Михаила Туган-Барановского. – Донецк, 2007. – 360 с.

50. Шовкун І.А. Передумови інноваційного розвитку економіки з позицій інституціонального розвитку/ І.А. Шовкун // Економічна теорія. – 2004. – № 4. – С. 22 - 38.

51. Ющак Ж.М. Трансакційні витрати у вітчизняній обліковій системі: XXI століття - нове уявлення майбутнього / Ж.М. Ющак // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Міжнародний збірник наукових праць. – 2009. – Випуск 1 (13). – С. 155-163.

52. Alchian, Armen; Demsetz, Harold (1972), "Production, Information costs and Economic Organization," *American Economic Review* 62: 777–795."

53. Wallis John J., North Douglass C. Measuring the Transaction Sector in the

American Economy, 1870- 1970, in Stanley Engermann and Robert Gallman (eds,) Long-term factors in American Economic Growth. Chicago, 1986. P.95-161.

54. Ukraine: Economic Freedom Score. Report of Heritage Foundation 2005-2018 [Электронный ресурс]. - Режим доступа :

- 1) <http://www.heritage.org/index/pdf/2005/countries/ukraine.pdf>;
- 2) <http://www.heritage.org/index/pdf/2006/countries/ukraine.pdf>;
- 3) <http://www.heritage.org/index/pdf/2007/countries/ukraine.pdf>
- 4) <http://www.heritage.org/index/pdf/2008/countries/ukraine.pdf>;
- 5) <http://www.heritage.org/index/pdf/2009/countries/ukraine.pdf>;
- 6) <http://www.heritage.org/index/pdf/2010/countries/ukraine.pdf>;
- 7) <http://www.heritage.org/index/pdf/2011/countries/ukraine.pdf>;
- 8) <http://www.heritage.org/index/pdf/2012/countries/ukraine.pdf>;
- 9) <http://www.heritage.org/index/pdf/2013/countries/ukraine.pdf>;
- 10) <http://www.heritage.org/index/pdf/2014/countries/ukraine.pdf>;
- 11) <http://www.heritage.org/index/pdf/2015/countries/ukraine.pdf>;
- 12) <http://www.heritage.org/index/pdf/2016/countries/ukraine.pdf>.

55. Doing Business. Украина. Оценка Бизнес-регулирования [Электронный ресурс]. – Режим доступа: [http:// russian.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/ukraine](http://russian.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/ukraine)